

PRIKAZI KNJIGA

BOOK REVIEWS

Ernest M. Gifford, Davis and Adriance S. Forster: MORPHOLOGY AND EVOLUTION OF VASCULAR PLANTS. W. H. Freeman and Company, New York, 1989. 626 str. ISBN 0-7167-1946-0.

Nažalost, tek nam je u posljednje vrijeme postala pristupačna ova knjiga, iako je od njezina objavljivanja u SAD-u prošlo skoro četiri godine. S obzirom na problematiku koja se u njoj obrađuje, a naročito pristup toj problematiki, potrebno je posebno se osvrnuti na to vrijedno djelo, koje je obogatilo i naše biblioteke.

Radi se o trećem izdanju iste knjige, istih autora, ali izmijenjenom i nadopunjenom spoznajama brojnih najnovijih istraživanja, poglavito finih anatomskih i površinskih struktura te sporogeneze, gametogeneze, ontogeneze i embriogeneze. Ta su istraživanja posljednjih desetljeća uznapredovala gigantskim koracima, prvenstveno zahvaljujući tehničkim dostignućima u mikroskopiji (scanning-tehnika) i sve boljim mogućnostima pristupa neprocjenjivo vrijednim fosilnim nalazima te analizi njihovih izbrusaka i određivanju starosti radiološkom metodom.

Osim kratkog predgovora jednog od autora (Adriance S. Forster je preminula i njoj je posvećeno ovo izdanje) knjiga sadrži 20 poglavlja te na kraju indeks s preko 1500 pojmova. Tekstovni sadržaji potkrijepljeni su s 5 tablica i 476 slika (skematski crteži, mikrofotografije i fotografije). Na kraju svakog poglavlja navodi se korištena literatura, a sveukupno se referira oko 1.190 literaturnih izvora.

U obradi morfologije i evolucije vaskularnih biljaka, tj. stablašica, pristup je apsolutno evolucijski te se morfološke strukture razmatraju postupno, od najjednostavnijih do najsavršenijih, prisutnih u prvim stablašica i usložnjavanih tijekom geoloških razdoblja kod sve naprednijih do danas najnaprednijih vaskularnih biljaka.

Pregledom poglavlja upoznat ćemo njihove bitne sadržaje a time i same knjige: 1. The Science of Plant Morphology; 2. Origin of Land Plants and the Salient Features of Vascular Plants; 3. The vegetative Sporophyte; 4. Sporangia; 5. Gametangia; 6. Embryogeny; 7. Early Vascular Plants, Rhyniophyta, Zosterophyllophyta and Trimerophytophyta; 8. Psilophyta; 9. Lycophyta; 10. Sphenophyta; 11. Filicophyta: Ferns, General Morphology, Early Ferns; 12. Filicophyta, Eusporangiate Ferns: Ophioglossales, Marattiales; 13. Filicophyta, Leptosporangiate Ferns: Filicales, Marsileales, Salviniiales; 14. General Morphology of Gymnosperms and the Progymnospermophyta; 15. Pteridospermophyta (Seed Ferns), Cycadeoidophyta (Cycadeoids), and Cycadophyta (Cycads); 16. Ginkgophyta; 17. Coniferophyta, Coniferales, Voltziales, and Cordaitales; 18. Gnetophyta, Ephedra, Gnetum, and Welwitschia; 19. Magnoliophyta (Angiosperms), General Morphology and Evolution; 20. The Reproductive Cycle in Angiosperms.

Uočavamo da se sistematska podjela stablašica dosta razlikuje od europskih autora. Do izražaja dolazi raščlanjenost na veći broj odjeljaka. Bez obzira kojom se evolucijskom gledištu priklonili, ovo djelo nam pruža velike mogućnosti za upoznavanje građe i razvoja stablašica. Stoga će se njime služiti znanstvenici različitih bioloških profila kao i nastavnici, a valja ga preporučiti i studentima postdiplomskog studija iz područja biologije. Znanstvenici najuže struke, taksonomi i filogenetičari, naići će u tom djelu na niz mjesta koja upućuju na razmišljanje, što može poslužiti i kao poticaj za buduća istraživanja.

ZINKA PAVLETIĆ

Helmut Hartl, Gerhard Kniely, Gerfried H. Leute, Harald Niklfeld und Michael Perko: VERBREITUNGSATLAS DER FARN- UND BLÜTENPFLANZEN KÄRNTENS. Naturwissenschaftlicher Verein für Kärnten, Klagenfurt 1992. 451 str., ISEN 3-85328-000-5.

Botanička literatura je izuzetno obogaćena objelodanivanjem ovog vrijednog i opsežnog djela monografskog karaktera. Ono je rezultat tridesetpetogodišnjeg rada niza stručnjaka (preko 100) iz područja floristike, a posebno skupine autora koji su sve podatke objedinjavali, podvrgli kritičkoj reviziji, valorizirali i obradili, te u konačnici kartografski prezentirali u ovoj knjizi (koristeći 174.000 podataka, odnosno, 78,5% od početnih 224.000).

U uvodnom dijelu iznesene su bitne značajke Koruške, njenih geografskih, klimatskih, geoloških i vegetacijskih prilika. Ta najjužnija pokrajina Austrije obuhvaća površinu od 9.533 km². Raznolikost i bogatstvo biljnog pokrova dočarat će nam i 180 kolor fotografija, snimljenih u prirodi.

O bogatoj povijesti florističkih istraživanja u Koruškoj, od 1764. godine pa do današnjih dana, svjedoče podaci u kojima čitamo dobro nam poznata imena istaknutih botaničara — Wulfen, Fritsch, Hackel, Hayek, Rechinger, Onno, Eichinger i dr.

Povijest florističkog kartiranja u Koruškoj datira od 1967. godine, tj. od samog početka florističkog kartiranja Srednje Europe, koje je u tijeku. U tom smislu izrađena je karta osnovnih polja koja sadržava 319 osnovnih polja (svako je podijeljeno na 4 kvadranta) koja se u cijelosti ili barem djelomice nalaze na obuhvaćenom teritoriju, zatim, brojeve osnovnih polja te oznake geogr. šir. i geogr. duž. prema Greenwihu.

Florističkim kartiranjem obuhvaćeno je 2.457 autohtonih i udomaćenih vrsta i podvrsta paprati i sjemenjača. Za svaki takson izrađena je detaljna floristička karta (1:50.000) s podacima o nalazištima unutar svakog kvadranta pojedinog osnovnog polja. Karte su složene abecednim redom prema latinskom nazivu vrste, a pridodan je i njemački naziv. Primjenom određenih znakova može se s lakoćom doznati radi li se o autohtonoj ili adventivnoj vrsti, a također potječu li podaci o njoj iz razdoblja do 1900. god., između 1900—1944., odnosno, jesu li novijeg datuma. Odgovarajućom kraticom označene su zaštićene ili djelomično zaštićene biljke, a poseban znak (§) uz ime vrste upućuje čitaoca na sadržaje u dodatnom dijelu knjige.

U dodatnom dijelu iznose se florističke i taksonomske značajke onih taksona koji su u karti označeni s §, što se najčešće odnosi na široko shvaćene vrste. U tom dijelu knjige slijedi popis hibrida i adventivnih vrsta, također s podacima o vremenu i mjestu nalaženja, kao i popis vrsta s nedovoljno sigurnim podacima, za koje nije priložena floristička karta. Popis korištene literature donosi 613 naslova.

Cilj izrade ovoga djela bio je kako su ga označili sami autori, da se za svaki takson što točnije označi nalazište unutar kvadranta pojedinog osnovnog polja. Rezultati će služiti u prvom redu boljem poznavanju i zaštiti koruške flore, a time i cjelokupnoga čovjekova okoliša.

Možemo li i mi postaviti takav cilj i privesti ga kraju, da bi se i na taj način priključili Srednjoj Europi?

ZINKA PAVLETIĆ

David G. A. Walkey: PLANT VIRUS DISEASES OF YEMEN AND ASSOCIATED AREAS. HE Boddy & Co Ltd, Oxon. Overseas Development Administration, London, 1992 (150 str., 75 sl. s 4 crteža i 71 fotograf., 3 tabele)

Ova knjiga poznatog biljnog virologa i autora standardnog priručnika Applied Plant Virology Davida G. A. Walkeya predstavlja rezultat njegovog dugogodišnjeg rada na utvrđivanju virusa koji su prisutni na poljoprivrednim vrstama biljaka u Republici Jemen i susjednim područjima. Autor je posljednjih godina vrlo intenzivno radio u Africi i na Srednjem Istoku razvijajući metode za utvrđivanje virusnih bolesti u tropskim i suprotropskim kao i umjerenim područjima. Prikazana istraživanja najnovijeg su datuma, tj. izvedena u razdoblju od 1985. do 1990. g., te predstavljaju dio šireg projekta iz biljne virologije (financijer Overseas Development Administration, London) u kojem su učestvovali Sveučilište u Sana'ai (Jemen) i ustanova Horticulture Research International, Wellesbourne, U. K.

Prema navodu autora, dosad se malo znalo o virusnim bolestima biljaka u Jemenu i njihovoj ekonomskoj važnosti. Iznesena istraživanja upozoravaju na učestalu prisutnost virusa u mnogim kultiviranim vrstama (porodice *Cucurbitaceae*, *Solanaceae*, *Brassicaceae*, *Leguminosae*, pojedine vrste povrtnih biljaka iz drugih porodica, žitarice i voćke) te na nužnost primjene neophodnih postupaka za njihovo suzbijanje. Knjiga je pisana engleskim i arapskim jezikom te ilustrirana s preko sedamdeset odličnih fotografija i crteža. Svaki opis trideset i dva nađena virusa te četiri neidentificirane, najvjerojatnije virusne, bolesti kao i opis svake slike također su na engleskom i arapskom jeziku.

Knjiga predstavlja upravo klasičan primjer na koji način treba pristupiti sistematskom istraživanju virusnih bolesti biljaka određenog područja radi njihova suzbijanja. Kao što ističe autor knjige, većina iznesenih podataka koristit će biljnim patolozima, agronomima i studentima uključujući i studente biologije koji rade u drugim područjima Srednjeg Istoka, Sjeverne Afrike te dijelovima istočne Afrike, no vjerujemo i mnogima drugima.

ZLATA ŠTEFANAC

Livio Poldini: ITINERARI BOTANICI NEL TRIULIO-VENEZIA GIULIA. Edizioni del Museo Friulano di Storia Naturale Udine. Oslikani ovitak, 24×17 cm, 301 str., 292 slike, 17 zemljovidnih karata, 14 tabela.

Livio Poldini, profesor botanike na Sveučilištu u Trstu, florist i fitocenolog, te nadasve plodan publicist, ponovo je obogatio stručnu botaničku literaturu jednim vrijednim djelom. Ta je knjiga prvenstveno korisna za stanovnike područja na koja se njezini sadržaji odnose, a zatim i za botaničare cijele Italije i susjednih zemalja, posebice za geobotaničare. Isto tako prikladan je i preporučljiv priručnik za sve ljubitelje prirode.

Sadržaj te knjige plod je dugogodišnjeg predanog rada i bogatog iskustva njezinog autora. Knjiga je posvećena desetgodišnjici rada skupine istraživača područne flore. Iz popisa brojnih suradnika koji su stavili na raspolaganje svoje fotografije vidljivo je da je autor, okruživši se u svom radu mladim sljedbenicima, obogatio struku i na taj način. Vrlo opsežan uvodni dio (do 35. str.) iscrpno govori o povijesnom slijedu opsežnih botaničkih istraživanja u području Furlanije i Julijske Venecije sve do današnjih dana. Time autor nesebično naglašava da je nastavio raditi na čvrsto postavljenim temeljima.

Knjiga obrađuje sadržaje botaničkih ekskurzija u pokrajinama Friulia i Venezia Giulia. Pozornost čitalaca prvenstveno zaokupljaju detaljni, vrlo dobro dokumentirani opisi, (preko 250 fotografija u boji, zemljovidne karte, morfološki crteži, tabele, grafikoni i opsežna bibliografija) za 16 ponuđenih ekskurzija. Iako je opisivano područje relativno malo (omeđeno Jadranskim morem, Slovenijom, Austrijom i talijanskom pokrajinom Veneto), ističe se raznolikostu krajolika (morske i riječne obale, prostrane doline, brdska i planinska područja, kanjoni i gudure) pa stoga i osebujnostu biljnoga svijeta. Za svaku ponuđenu ekskurziju iznose se podaci o geografskim, klimatskim, geološkim, vegetacijskim i florističkim značajkama. Priložene su detaljne zemljovidne

karte sa svim turistički važnim oznakama, areal karte rijetkih i endemičnih vrsta, kojima ovo područje naročito obiluje te niz drugih, zanimljivih podataka.

Važno je naglasiti da flora i vegetacija opisivanog područja pokazuje sličnosti sa susjednim područjima, pa tako i s dijelovima Hrvatske. Zanimljivo je na stranicama ove knjige naći podatke i fotografije ilirskih endemičnih biljaka koje su tu rijetke i na granici svog areala. I zbog toga su nam sa-držaji ove knjige bliski.

Knjiga je bogato opremljena a reprodukcija fotografija je savršena, te je do punog izražaja došao snimatelj i kao umjetnik i kao botaničar. Ovdje je objavljeno preko 100 fotografija biljnih vrsta, redom rijetkih i endemičnih, snimljenih znalački sa svim detaljima, potrebnim za njihovo prepoznavanje. Knjiga će korisno poslužiti ne samo prirodoslovcima, već i svim ljubiteljima prirode.

ZINKA PAVLETIĆ